

Seleucia

Sayı VI -2016

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VI

Olba Kazısı Serisi

Olba Kazısı Serisi
Seleucia VI

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayımına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Salim Aydın
Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbay
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Kepece
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünal
Doç. Dr. Mehmet Fatih Yavuz
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereke
Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VI
Sayı: 6

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Altan Basım San ve Tic. Ltd. Şti.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi No: 222
Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 11968

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 6 | Mayıs 2016

The Question of Romanization – To Be or not To Be (Roman): An Introductory Study

Romalılaşma Sorunu - (Roma) Olmak ya da Olmamak: Bir Ön Değerlendirme

Fikret K. Yegül

11

Olba'da Kremasyon

Cremation Burials in Olba

Tuna Akçay

21

Yelten Asklepiosu

Asclepius of Yelten

Ünal Demirer - Ahmet Yaraş

45

Olba 2015 Kazılarında Yeni Bir Buluntu:

Roma Mozaïği

A New Discovery from Olba Excavations: The Roman Mosaic

Emel Erten

61

Edirne Müzesi'nden Figürlü Madalyona

Sahip Cam Kulp

Glass Handle with Figured Medallion from

Edirne Museum

Emre Taştemür

93

Olba: Tapınak Devletinden Şehir

Devletine

Olba; From Priest State to City State

Mustafa H. Sayar

107

Olba'da Yahudi Varlığının Kanıtı: Menorah

Kabartmalı Sunak

Evidence of Jewish Presence in Olba: Altar with

Carved Menorah

Murat Özyıldırım

119

Olba Kazısında Ele Geçen Erken Bizans Dönemine Ait Bir Tılsım

An Amulet of Early Byzantine Period from Olba Excavations

Gülgün Koroğlu

137

Kuva-yi Milliye Müzesi'nde Yer Alan

Artuklu Beyliği'ne Ait Figür Tasvirli

Sikkeler

Figural Coins of the Artuqids from Kuva-yi

Milliye Museum/Balıkesir

Ceren Ünal - Betül Teoman

161

Olba Manastırı 2015 Yılı Kazıları

ve Kuzey Kilisesi'ndeki Çalışmaların

Değerlendirilmesi

2015 Excavations at Olba Monastery and

the Evaluation of the Fieldwork at the North Church

Murat Özyıldırım

181

Olba Manastırı'nda İşlik Kazısı ve

Sonuçların Değerlendirilmesi

The Excavations at the Workshop in Olba

Monastery and its Results

Yavuz Yeğin

203

Kurul Kalesi (Ordu) VI. Mithradates

Dönemi Yerleşimi Üzerine Ön

Değerlendirmeler

Kurul Castle (Ordu) Preliminary Assessment on

the Mithradates VI Period Settlement

S. Yücel Şenyurt - Atakan Akçay

221

Klazomenai Buluntusu Pişmiş Toprak

“Oturan Kadın” Figürinlerine İlişkin

Düşünceler

Considerations on the “Seated Woman” Terracotta

Figurines from Klazomenai

Aslıhan Özbay

249

Doğu Dağlık Cilicia Mezarları, Olba'dan
Yeni Mezar Tipleri ve Terminoloji
Önerileri
*Tombs in Eastern Rough Cilicia, New Burial
Types from Olba and Suggestions of Terminology*
Tuna Akçay - Burak Erdem
261

Ziyaret Tepe Kalesi ve Nekropolisi'nden
Küçük Arkeolojik Buluntular
*Small Archaeological Finds from Ziyaret Tepe
Castle and Necropolis*
Akın Bingöl
287

Kars-Anı'de Tespit Edilen Savunma
Sistemleri Üzerine Öneriler
*Suggestions on Defense Systems Identified in
Anı, Kars*
Ayhan Yardımcıel
301

Cıngırt Kayası Erken Bizans Dönemi Cam
Buluntuları
*Early Byzantine Glass Findings from Cıngırt
Kayası*
Ayşe Fatma Erol - Deniz Tamer
319

Mersin Deniz Müzesi'nden Osmanlı
Çeşmesine Ait Taş Tekne
*Ottoman Stone Basin from the Naval Museum
of Mersin*
Candan Ülkü
361

Mersin Olba Antik Kenti - Zooarkeoloji
Çalışmaları
Zooarchaeological Research in Mersin Olba
Okşan Başoğlu
381

Olba Tuğla Örneği: Arkeolojik ve
Arkeometrik Yaklaşım
*Olba Brick Samples: Archaeological and
Archaeometric Approaches*
Murat Özyıldırım - Ali Akın Akyol
395

Olba Kazısı Seramik Buluntuları
Arkeometrik Analizleri
*Archaeometric Analysis of Ceramic Finds from
Olba Excavations*
Ali Akın Akyol - Mahmut Aydın
413

Kitap Tanıtımı Book Review

İnanca Yolculuk Mersin
Ahmet Emirhan Bulut
433

Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En
Eski Kültürleri
Yavuz Yeğin
439

Geçmişten Günümüze Bir Geçit Zeugma
Emel Erten
443

Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri
Murat Özyıldırım
447

Milas Yazıtları Rehberi
Hüseyin Üreten
451

PRAEFATIO

Seleucia dergisinin altıncı sayısını (2016) sizlere sunmaktan gurur duyuyoruz. Her geçen gün dergimize gösterilen ilginin artışından dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Olba kazılarını 2015 dönemi çalışmaları bizim için heyecanlı geçti. Sezonun ödülü hiç beklemediğimiz bir yerde ve hiç beklemediğimiz bir anda ortaya çıktı. Bu, manastır kazıları sırasında açığa çıkartılan ve daha erken tarihli bir Roma yapısına ait olan Roma mozağıydı. Önce genç bir hanım görünümüyle Tryphe (lüksün personifikasyonu), sonra genç adam Bios (yaşamın personifikasyonu), son olarak da ilk banyoyu temsil eden bir diğer genç hanım görüldü. Onları biri lir, ikincisi çifte aulos çalan, üçüncüsü de kavalıklarda köpeğiyle koşan eroslar izlediler. Bu mozaik taban Olba'da Severuslar Dönemi'nde yaşanan lüks yaşamı yansıtmaktaydı.

Mozaik taban ile ilgili olarak yapılan değerlendirme ile birlikte Olba kazılarında elde edilen yeni bulguların yer aldığı çalışmalar ve diğer birçok değerli makale bu sayıda yer almaktadır. Meslektaşlarımıza çalışmalarını bizimle paylaşmaktan çekinmedikleri için şükran borçluyuz. Ayrıca, Homer Kitabevi'nin sahibi Ayşen Boylu'ya ve *Seleucia*'yı yayına hazırlayan Sinan Turan'a da teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

We are proud to present the sixth issue (2016) of *Seleucia* and wish to express our gratitude for the growing interest to our journal.

The 2015 season of Olba excavations was an exciting one. We were awarded with a spectacular find at a very unexpected location and at a very unexpected moment. That was a Roman mosaic pavement belonging to an earlier Roman building discovered during the excavations at the monastery. First appeared Tryphe (as a young lady, personification of luxury), later Bios (as a young man, personification of life) came along. The third figure was the personification of the "first bath" represented by another young lady. They all were followed by erotes, one with a lyre, the other playing double aulos, third running with a dog. The mosaic pavement was a reflection of sumptuous life at Olba during the reign of Severans.

The evaluation of the mosaic pavement along with other recent discoveries from Olba excavations as well as many valuable studies on various topics will be presented in this issue. We appreciate our colleagues for not hesitating to share their works with us. Finally, Ayşen Boylu, owner of Homer Books and Sinan Turan who prepared *Seleucia* for publication deserve special thanks from us.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. *Seleucia*, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlır.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto, baş harfleri büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. *Seleucia* features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the name of the article, should be of size 9 points and the minimum word count is 200 words. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows:
Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

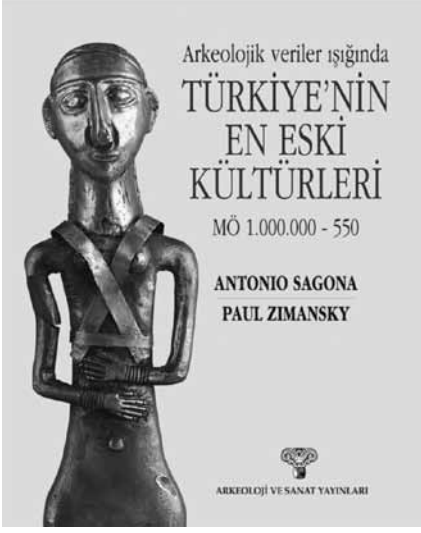
Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given.

Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En Eski Kültürleri

MÖ 1.000.000-550

Antonio Sagona-Paul Zimansky
Çev. Kurulu: Nezih Başgelen,
Sim İris Belik, Margaret Payne,
Harun Taşkiran

388 Sayfa, 170 (resim, harita,
plan ve çizim), 4 renkli resim,
Arkeoloji ve Sanat Yayınları,
İstanbul, 2015

ISBN: 978-605-396-357-8

Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En Eski Kültürleri

Yavuz Yeğîn*

Ancient Turkey adıyla İngilizce olarak Antonio Sagona ve Paul Zimansky tarafından 2009 yılında kaleme alınan eser, 2015 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Eser, Arkeoloji ve Sanat yayınları tarafından basılmıştır. Giriş ile birlikte toplam on bölümden oluşan eser, geniş bir perspektif ve içerdiği değerli bilgiler ile başta Eski Çağ bilimcileri, arkeolojiye ilgi duyanlar için bir başucu kitabı mahiyetindedir.

Eser, "Giriş" ile başlamaktadır ve bu bölümde öncelikle Türkiye'nin bulunduğu jeopolitik konumun sağladığı yararlar üzerinde durulmaktadır. Ülkenin sahip olduğu verimli topraklar, yer altı kaynakları, hayvan ve bitki örtüsü bakımından çeşitliliği, insanların uzun yıllar burayı yerleşim için seçmelerinin en önemli nedeni olduğu belirtilmektedir.

"İlk Gelenler: Paleolitik ve Epi-Paleolitik Dönemler (MÖ 1000.000-9600)" adını taşıyan bölümde Paleolitik terimi açıklanmakta ve Türkiye'deki önemli Paleolitik merkezler hakkında bilgiler verilmektedir.

* Arş. Gör. Yavuz Yeğîn (MA), Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Ardahan. E – posta: yavuzyegin@ardahan.edu.tr.

Paleolitik dönem ve daha sonra Epi-Paleolitik dönem yerleşim yerleri ile ilgili anlatıdan sonra kronolojik olarak Orta ve Üst Paleolitik dönemi tanıtan özellikler işlenmekte, Anadolu'dan bu dönemi tanıtan merkezler ve bu merkezlerde yapılan çalışmalar konu edilmektedir.

Sonraki bölüm “Yeni Bir Sosyal Düzen: Çanak Çömleksiz Neolitik (MÖ 9600-7000)” olarak adlandırılmıştır. Neolitik kavramı, arkeolojide önemli olduğu kadar karmaşık birçok gelişimin de olduğu dönemi anlatmak için kullanılır. Kavram, içinde barındırdığı “Neo = Yeni” anlamıyla gerçekten kültürel ve sanatsal anlamda birçok yeniliğin habercisi ve başlangıcı olmaktadır. Kavram içerdiği yenilikler sebebiyle insanlığın kültürel tarihinde bir devrim olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda bu bölümde Anadolu'daki en önemli Neolitik merkezler (Göbeklitepe, Çayönü, Hacılar, Beycesultan, Catalhöyük, Körtiktepe) ele alınmakta ve Anadolu Neolitik Çağı'na yeni bir bakış sunulmaktadır.

“Değişen Anadolu: Çanak Çömlekli Neolitikten Orta Kalkolitik'e (MÖ 7000-4000)” adıyla geçen bu bölümde dönemi karakterize eden olay, çanak - çömlek kullanımınıdır. Çanak çömleğin kullanımı, bir gelişimin işaretidir. Yazarlar, bu bölümde Türkiye ve Doğu Akdeniz'den örnekler üzerinden bu kültürel gelişimi işlemektedir. Daha sonraki aşama ise Kalkolitik olarak adlandırılmaktadır. Bu kapsamda bölümün altında İlk ve Orta Kalkolitik dönemler üzerinde durulmakta ve bu dönemde bölgeler arasında ortaya çıkan değişikliklere dikkat çekilmektedir.

Bir sonraki bölüm “Madeni İşleyenler ve Göçebeler: Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı (MÖ yaklaşık 4000-2000)” başlığını taşır. Kalkolitik'ten sonra gelen ve Anadolu kronolojisine göre MÖ 3100-1200 yılları arasında bir tarihsel aralığa oturtulan Tunç Çağı hem Anadolu hem de Yakındoğu'da önemli gelişimlerin ve yeniliklerin olduğu bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Tunç, bilindiği üzere adını bakır ve kalay alaşımını sonucu oluşmaktadır. Elde edilmesi zor olan bu metali işlemek için hem ustalaşmaya hem de yoğun bir ham maddeye ihtiyaç duyulurdu. Bu sebeple metali elde edecek ham maddeye ulaşmak için ilk uzak mesafe ticaret bu dönemde başlamıştır. Uzak mesafe ticaretin yanında ilk defa bölgesel, kendine yeten köy tipi yerleşimlerden karmaşık, organize “kent” olarak adlandırılan yapılara geçiş bu dönemin en önemli kazanımıdır.

“Yabancı Tüccarlar ve Yerel Devletler: Orta Tunç Çağı (MÖ 2000-1650)” adlı başlığın içerdiği dönem, genel anlamıyla Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Çağı olarak geçen dönemdir. Asurlu tüccarlar, Anadolu'ya kalay ve Asur'un değerli kumaşlarını getirir, karşılığında bakır, gümüş ve diğer değerli madenler alır. Yaklaşık iki yüz yıllık

organize, örgütlü ticaret dönemini içeren bu dönem Anadolu'da bu ticari faaliyetleri gerçekleştirmek üzere kurmuş oldukları ticaret istasyonları yani "karum" adı verilen merkezlerde yapılan kazılardan ele geçen yazılı belgeler üzerinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple yazılı belgelerin en yoğun ele geçtiği merkez ve karumların en büyüğü olan Karum Kaneş ve Asur ticaret ağına dâhil olmaktadır. Daha sonra bu dönemin Anadolu tarihinde olan önemine vurgu yapılmakta ve ilk defa bu dönemde Anadolu'nun yazı ile tanıştığına dikkat çekilmektedir.

"Anadolu'nun İmparatorluğu: Hitit Egemenliği ve Son Tunç Çağı (MÖ 1650-1200)" adı ile tanımlanan bölümde Hititlerin ilk olarak nasıl keşfedildikleri değerlendirilmektedir. Bir Anadolu imparatorluğu olan Hititlerin tarihsel çerçevesi çizildikten ve bu çerçevede yaşanan gelişmeler ele alındıktan sonra Hitit İmparatorluğu'nun başkenti olan Hattuşa üzerinde durulmaktadır. Başkent dışındaki diğer Hitit merkezleri konu edildikten sonra, Hitit inanç sistemi kapsamında oldukça önemli bir merkez olan Yazılı Kaya açık hava tapınağı ve buradaki kabartmalara değinilir. Devamında ise Hitit sanatı açısından oldukça önemli yaratımlardan olan kaya kabartmaları ve özellikleri işlenmektedir. Bölüm sonunda Anadolu mühür sanatında önemli bir yer tutan Hitit mühürcülüğü ele alınarak bu bölüm tamamlanmaktadır.

"Hititlerin Mirası: Demir Çağında Güney Anadolu (MÖ 1200-600)" başlığı altında öncelikle Demir Çağı kavramı üzerinde durulur. Daha sonra Geç Hitit beylikleri tarihine ışık tutulmaktadır. Hitit İmparatorluğu, MÖ 1200 yıllarında dağılmış olsa varlığını uzun süre devam ettirmeyi başarır. Bunun başlıca nedeni, Hitit İmparatorluğu'nun mirasına doğrudan sahip çıkan çok sayıda küçük devlet bulunmasıdır. Bu devletler, Geç Hitit şehir devletleri, Suriye-Hitit ya da Yeni Hitit olmak üzere çeşitli isimlerle anılmaktadır. Bu kapsamda Hitit İmparatorluğu'nun kültürel ve politik olarak devamı niteliğindeki bu devletlerden bazıları seçilerek özellikleri ele alınmaktadır.

"Kaleler Krallığı: Urartu ve Demir Çağında Doğu Anadolu (MÖ 1200-600)" adını taşıyan bölümde ilk başta Erken Urartu (MÖ 13.yüzyıl) olarak adlandırılan dönem ele alınarak Asur yazılı kaynaklarında geçtiği şekliyle Uruatri ve Nairi isimli konfederatif beylikler üzerinde durulmaktadır. Ardından yazarların tanımlamasına göre "Van Krallığı" (MÖ 9. yüzyıl) olarak adlandırılan Bianili İmparatorluğu'ndaki tarihsel ve siyasi gelişmeler incelenmiştir. Adını özellikle ortaya koyduğu kendine özgün mimari anlayışıyla duyuran Urartu Krallığı'na ait Kaleler, yerleşimler ve mimari uygulamalar kısaca özetlenmiştir. Urartu sanatı

kapsamında küçük buluntuları ve süsleme sanatları başta olmak üzere, madencilik alanındaki eserleri (tunç nesnelere), taş kabartma sanatları, mühürleri ve mühür baskıları gibi örnekler değerlendirilmiştir. Dil ve yazı özellikleri ele alındıktan sonra Urartu Dini ve Kült etkinlikleri bağlamında Urartu panteonunun en öne çıkan tanrıları ve bu tanrılara ilişkin kült faaliyetlerinin yürütüldüğü önemli mekânlar ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bölüm sonunda Urartu krallığının yıkılışına yol açan sebepler üzerine değerlendirmeler yapılmaktadır.

“Batıdaki Yeni Kültürler: Ege Kıyıları, Frigya ve Lidya (MÖ 1200-550)” adını taşıyan son bölümde Friglerin tarihleri ve kökenleri konusu ele alınmaktadır. Herodotos’un aktardığına göre Frigler Makedonyalılar ile akraba, Thrak kökenli bir halktır. Bununla birlikte Anadolu’ya Balkanlar üzerinden geldikleri ve Sakarya nehri çevresinde yaşadıkları yine yazılı kaynaklardan bilinmektedir. Friglerin kökenleri konusunda sadece Yunan kaynakları bilgi vermemektedir. Yunan kaynaklarında Friglerin yerleştikleri coğrafya Phrygia olarak bilinse de Urartu ve Asur kaynaklarında Phrygia yerine Muşki kavramının kullanıldığı belirtilmektedir. Doğu ve Batı kaynakları arasındaki bu farklara uzmanlar tarafından getirilen yorum ise aynı kültürün iki farklı terimle tanımlanmasıdır. Köken sorunundan sonra Gordion’da yapılan kazılar hakkında bilgiler verilir. Ardından Batı Anadolu’nun bir diğer Demir Çağı devleti olan Lidya üzerinde durulur. Lidya’nın tarihi, mimarisi ve diğer sanatsal özellikleri üzerinde kısaca durulduktan sonra Anadolu’ya MÖ 6. yüzyılda gelen Medler hakkında bilgiler verilir. Medleri yenen Persler ile birlikte Anadolu’da Akhemenid hâkimiyeti başlar.

Bu eser, Türkiye’nin Tarih Öncesi ve Tarih Devirlerine ilişkin genel bilgilerin verildiği bir çalışma olarak her zaman okunabilecek değerdedir. Metinde kullanılan dil, oldukça sade ve durudur. Eserde anlatılan merkezler ile ilgili kullanılan görseller, okuyucunun konuyu anlamasını kolaylaştırmaktadır. Son olarak eserin oluşturulmasında faydalanılan geniş kaynakça, okurlara araştırma için yol gösterici olduğu gibi eserin ne kadar titiz bir çalışma sonucu oluşturulduğunu da kanıtlamaktadır.